

УДК 340.5

А.Й. Француз
Герой України, заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
завідуючий кафедрою державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»

В. Світлак
аспірантка
Університет економіки та права «КРОК»

Досвід євроінтеграції Республіки Кіпр та України: порівняльно-правовий огляд

У статті на підставі порівняльно-правового аналізу досліджується євроінтеграційний досвід Республіки Кіпр щодо проведення економічних реформ та врегулювання кіпрського конфлікту, з метою врахування досягнень при розв'язанні подібної ситуації в Україні.

Ключові слова: кіпрське питання, євроінтеграція, співробітництво, інтеграційні процеси, військова інтервенція, регіональна безпека, торговельно-економічне співробітництво, українсько-кіпрські відносини.

А.Й. Француз
Герой Украины, заслуженный юрист Украины,
доктор юридических наук, профессор,
заведующий кафедрой государственно-правовых дисциплин,
Университет экономики и права «КРОК»

В. Светлак
аспирантка
Университет экономики и права «КРОК»

Опыт евроинтеграции Республики Кипр и Украины: сравнительно-правовой обзор

В статье на основании сравнительно-правового анализа исследуется евроинтеграционный опыт Республики Кипр в проведении экономических реформ и урегулировании кипрского конфликта, с целью учета достижений при решении подобной ситуации в Украине.

Ключевые слова: кипрский вопрос, евроинтеграция, сотрудничество, интеграционные процессы, военная интервенция, региональная безопасность, торгово-экономическое сотрудничество, украинско-кипрские отношения.

A. Frantsuz
*Hero of Ukraine, honored lawyer of Ukraine,
doctor of law, professor,
head of the department of state and legal disciplines
“KROK” University*

V. Svitlak
*postgraduate
«KROK» University*

European integration experience of the Republic of Cyprus and Ukraine: comparatively legal review

Based on the comparatively legal method article examines European integration experience of the Republic of Cyprus, regarding its performance of economic reforms and settlement of the Cyprus conflict, for the purpose of further consideration of accomplishments in resolving similar situation in Ukraine.

Keywords: *Cyprus issue, European integration, cooperation, integration processes, military intervention, regional security, trade and economic cooperation, Ukraine-Cyprus relations.*

Постановка проблеми

Висвітлення окремих питань врегулювання найбільш тривалого конфлікту в Європі, коли Туреччина в червні 1974 року, порушуючи Статут ООН, норми і принципи міжнародного права, якими регламентовані відносини між країнами, ввела свої війська на територію Республіки Кіпр, є необхідним для врахування помилок та формулювання власних пропозицій щодо створення організаційно-правового механізму вирішення подібних проблем в Україні. На нашу думку, в багатьох аспектах кіпрське питання подібне до нинішнього протистояння нашої країни з Росією щодо територій в Криму та на сході України.

Доцільність висвітлення даного питання також обумовлена складністю його вирішення, адже, незважаючи на багаторічні (понад 40 років) спроби міжнародної спільноти знайти універсальне розв'язання кіпрського конфлікту, ця проблема залишається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивченню різних аспектів кіпрського питання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених-міжнародників,

юристів, політологів, економістів, істориків. Серед них К. Балабанов, О. Булатова, О. Бредіхін, О. Гетьман, Б. Гуменюк, В. Козик, Ю. Макагон, І. Пономарьова та інші. Разом з тим окремого дослідження потребує договірно-правова база та теоретико-правові основи економічного співробітництва між двома країнами в контексті висвітлення схожих сучасних політичних протистоянь (Україна – РФ та Туреччина – Греція).

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на значний доробок вдатних вчених у дослідження кіпрського питання, комплексні загальнотеоретичні дослідження українсько-кіпрських відносин в контексті вивчення досвіду врегулювання кіпрського конфлікту з метою його застосування при розв'язанні подібної ситуації в Україні відсутні. Крім того, теоретично-правові основи співпраці України та Республіки Кіпр розглядаються у світлі аналізу євроінтеграційного досвіду останньої.

Формулювання цілей статті

Мета публікації полягає у дослідженні різних сфер співпраці України та Респуб-

ліки Кіпр, на підставі чого, враховуючи значний потенціал двосторонніх українсько-кіпрських економічних відносин, сформулювати конкретні пропозиції та висновки для продовження ефективного і взаємовигідного діалогу в усіх сферах двосторонньої співпраці, включаючи можливість врахування кіпрського досвіду інтеграції до європейського співтовариства та вирішення внутрішнього конфлікту.

Виклад основного матеріалу дослідження

Співробітництво України та Республіки Кіпр є стратегічним та надзвичайно важливим не тільки у торговельно-економічній, інвестиційній, енергетичній сферах, але і, з огляду вивчення досвіду, як інтеграції Кіпру до ЄС, так і дипломатичного врегулювання кіпрського конфлікту. Сьогодні можна констатувати, що всі спроби міжнародної спільноти врегулювати кіпрське питання дипломатичним шляхом досі залишаються безрезультатними (переговори про об'єднання Кіпру наприкінці 2016 року завершилися провалом, а чергові переговори заплановані на січень 2017 року). Подібні паралелі можна спостерігати зі спробами мирного врегулювання конфлікту на сході України та, відповідно, сумними результатами Мінського процесу в питаннях збереження територіальної цілісності і суверенітету та недоторканності кордонів України. На нашу думку, врегулювання конфлікту за кіпрським сценарієм дає підстави прогнозувати для нашої країни надто песимістичний результат – об'єднання України з окупованими територіями та, відповідно, реінтеграція може тривати десятиліття. З огляду на це, гостро звучить питання забезпечення регіональної безпеки зокрема та загальноєвропейської безпеки взагалі.

Враховуючи вищевикладене, вбачається найбільш слушною така позиція І.С. Пономарьової: «процес забезпечення європейської безпеки являє собою складне, багатоаспектне явище, яке включає в себе заходи аналізу, локалізації та врегулювання різних конфліктних ситуацій незалежно від ступеня їхньої потенційної небезпеки.

Сучасний порядок та стан моніторингу кризових ситуацій вбачає розгляд різних сценаріїв розвитку конфлікту та віднайдення найприйнятнішого формату врегулювання» [1, с. 275].

Проведення подібних порівнянь потрібне для розуміння значної кількості точок дотику між Україною і Республікою Кіпр та об'єктивної оцінки доцільності вивчення досвіду цієї країни у проведенні економічних реформ з метою подальшого розширення та поглиблення торговельно-економічного співробітництва.

Про глибоке історичне підґрунтя, динамізм та значний потенціал українсько-кіпрських відносин ідеться у статті Б.І. Гуменюка [2]. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кіпр висвітлює генезу та основні етапи розвитку двосторонніх відносин до 2014 року. Цілком зрозуміло, що події, які відбуваються останніми роками в Україні, нашою хвильою на порівняння з кіпрським конфліктом, який і досі залишається замороженим (незважаючи на певний прогрес у переговорах протягом останніх двох років).

Враховуючи двосторонню зацікавленість у співробітництві в різних сферах, наявність подібних внутрішніх проблем, висвітлення кіпрського євроінтеграційного досвіду є надзвичайно важливим для проведення відповідних реформ в Україні та поглиблення торговельно-економічної співпраці між нашими країнами. Адже сьогодні Республіка Кіпр може запропонувати не лише реальні інвестиції в економіку України, але і досвід та стандарти корпоративного управління, формування та реалізації економічної політики, спрямованої на євроінтеграцію, шляхи виходу з фінансової та банківської кризи тощо.

Кіпр підписав угоду про асоціацію з ЄС ще у 1972 році (Україна – у 2014 році), і лише у 2004 році Республіка Кіпр приєдналася до ЄС, увійшовши до євро зони у січні 2008 року.

Набуття членства Кіпру в ЄС потребувало значного реформування як політичної, правової, так і економічної систем. Прийняті урядом Національні Програми

відповідності критеріям ЄС охоплювали наступні сфери:

1. Політичну – розробка демократичних принципів та верховенство закону.

2. Економічну – чітке відокремлення пріоритетів економічної політики задля забезпечення макроекономічного розвитку.

3. Підтвердження можливості взяти на себе зобов'язання виконання критеріїв як у сфері нормативно-правового забезпечення, так і в інституційній сфері.

4. Фінансове забезпечення вищезазначених заходів, яке покривалося коштами ЄС лише у розмірі 43 млн. євро, чого було недостатньо для повного виконання всіх нормативних вимог. Приєднання Кіпру до ЄС супроводжувалося окресленням основних напрямів політики національного розвитку та одночасним застосуванням механізмів відповідно до пріоритетів та ресурсів кожної країни-члена [3, с. 47].

Шлях євроінтеграції кожної країни, безперечно, має мати, в першу чергу, нормативно-правове підґрунтя. Так, Угода про асоціацію між Україною та ЄС [4] передбачає імплементацію близько 350 директив та регламентів ЄС, з яких половина повинна бути впроваджена в законодавство України до 2017 року. Саме після підписання Угоди про асоціацію активізувались інтеграційні процеси в Україні, які, в першу чергу, мають здійснюватися з метою зближення законодавства України із законодавством ЄС. Аналіз виконання Угоди про асоціацію станом на кінець 2016 року дає підстави констатувати як певні досягнення, так і поразки в процесі адаптації національного законодавства.

Як зазначають експерти, серед основних проблемних моментів, що можуть негативно позначитись на результатах виконання Угоди про асоціацію, наступні:

1) Оскільки текст Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС узгоджувався в 2012 році, то деякі директиви, які зазначені в Угоді про асоціацію, на сьогодні вже втратили чинність та були замінені іншими. Це викликає певні непорозуміння щодо того, який саме документ слід імплементувати, а також наслідки, що можуть виникнути після. У зв'язку з цим має бути проведена

двостороння процедура погодження вже нових актів, які необхідно імплементувати з офіційним закріпленням переліку всіх нормативних документів у кожній сфері.

2) При розробці проекту нормативно-правового акта для виконання зобов'язань, що випливають з Угоди про асоціацію, головний розробник має погодити текст такого проекту та після такої процедури подати його до парламенту. Однак при потраплянні проекту нормативно-правового акта до парламенту відбувається штучне затягування та відкладання його прийняття, навіть якщо строк виконання зобов'язання вже минув. Також у кожній сфері було виявлено свої особливості адаптації законодавства України до законодавства ЄС [5, с. 47].

Після підписання Угоди про Асоціацію з ЄС двосторонні українсько-кіпрські відносини активізувались, адже Кіпр працює з міжнародними фінансовими центрами, а обсяг прямих кіпрських інвестицій становить близько 30% від загальної кількості прямих іноземних інвестицій в розвиток економіки України.

Вивчення досвіду Республіки Кіпр на шляху євроінтеграції та адаптації національного законодавства до законодавства ЄС сприятиме створенню ефективного організаційно-правового механізму для України.

Чинне законодавство Республіки Кіпр повністю відповідає законодавству ЄС, зокрема в ньому враховані всі вимоги директив ЄС (в тому числі і щодо відмивання грошей та оподаткування), забезпечуючи регулювання та моніторинг фінансового ринку у відповідності до міжнародних стандартів, що діють у всіх країнах ЄС. Сучасна система правового регулювання на Кіпрі подібна до англійської системи права, адже до 1960 року Кіпр був британською колонією, отже на Кіпрі діє система прецедентного права.

Законодавство Республіки Кіпр динамічно розвивається з метою його повної адаптації до законодавства ЄС. Так, у січні 2008 року на Кіпрі було запроваджено законодавство ЄС про запобігання підозрілим транзакціям, у 2012 році про регулю-

вання надання фідучіарних послуг. Кіпром було також підписано понад 50 договорів про запобігання подвійному оподаткуванню. Інститут таких Конвенцій є досить популярним у багатьох країнах світу і значна кількість країн мають укладені Конвенції про уникнення подвійного оподаткування між собою. Основна ідея таких Конвенцій – можливість сплачувати податки тільки в одній країні й уникати подвійного оподаткування.

Серед країн, з якими Республіка Кіпр підписала таку Конвенцію, є й Україна (Конвенцію підписано 8 листопада 2012 року, а 11 грудня 2015 року – Протокол про внесення змін до Конвенції між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи [6]). Підписання Конвенції та Протоколу до неї сприяє не тільки вдосконаленню договірно-правової бази торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва між Україною та Кіпром, але і надає гарантії суб'єктам господарювання наших країн, адже прибутки, отримані від підприємницької діяльності на території іншої країни, а також із джерел у цій іншій країні у вигляді дивідендів, відсотків і роялті, не підлягають подвійному оподаткуванню.

Паралельно із заходами з адаптації та модернізації законодавства Республіка Кіпр, уряд країни проводив стимулювання економіки, зокрема залучення інвестицій, запровадження податкових пільг, прискорення видачі ліцензій тощо. І як результат, порівняно з 2012–2013 роками, коли Республіка Кіпр опинилась на межі фінансової, банківської, економічної кризи, аналітики, порівнюючи подібні ситуації в Греції та Республіці Кіпр, визнають економічні перспективи останньої.

Зокрема, Гікас Хардувеліс та Іоанніс Гіоніс порівнюють нещодавню економічну кризу на Кіпрі із набагато більшою та все ще триваючою кризою в Греції. Кіпр потрапив у кризу з менш обтяжливими макроекономічними дисбалансами, але з не настільки надійним фінансовим сектором та сектором нерухомості. Кіпр затриму-

вався із підписанням Меморандуму про взаєморозуміння зі своїми кредиторами, але згодом досить швидко дотримався поставлених вимог програми. Греція скоротила бюджетний дефіцит, проте після відновлення та стабілізації економіки у 2014 році почалася друга рецесія, до чого призвела досить наївна та ретроспективна конфронтаційна стратегія з її кредиторами, яка була прийнята у 2015 році. На кінець 2016 року Кіпр зумів зберегти свої міжнародні порівняльні переваги (зосередження на довгостроковій стратегії зростання, втративши лише 5% від докризового доходу). Греція після втрати більш як 22% відсотків свого докризового доходу, все ще не спекалась кризи, як і раніше, країна обтяжена економічною стагнацією, нестійким державним боргом і надзвичайно високими податковими ставками, які стримують зростання [7].

Досвід Республіки Кіпр, яка є членом ЄС, демонструє, що саме модернізоване законодавче забезпечення має впливати на економічну політику та бути інструментом її реалізації, а основним завданням такої політики є вироблення довгострокової програми економічного розвитку країни.

Висновки

Підбиваючи ризику, слід констатувати, що Республіка Кіпр, незважаючи на фінансову кризу, завдяки модернізації національного законодавства, що відповідає Директивам ЄС, залишається сприятливим фінансовим центром для багатьох країн світу, а також і стратегічним партнером України.

В умовах посилення глобалізаційних процесів значний вплив на соціально-економічний розвиток України має українсько-кіпрське співробітництво. Значний досвід Кіпра щодо створення корпоративних структур, проведення економічних реформ, реструктуризації банківського сектора, оптимізації податкових платежів, реформи фінансового ринку, імплементації законодавства ЄС має бути врахований Україною.

На нашу думку, процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС

має бути динамічним та результативним. З огляду на це, виникає риторичне запитання: чому Протокол про внесення змін до Конвенції між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи, вчинений 11 грудня 2015 року, досі не ратифікований Верховною Радою України?

На підставі проведення порівняльно-правового аналізу євроінтеграційного досвіду Республіки Кіпр, можна дійти висновку, що перспективи поступової інте-

грації України до ЄС будуть залежати від внутрішніх можливостей країни знайти рішення існуючих проблем та імплементувати ці рішення у державній політиці. Використання досвіду Кіпру, накопиченого під час інтеграції, і сформульовані на основі їхніх досягнень та помилок висновки можуть сприяти найшвидшій інтеграції України до ЄС, а сучасне економічне співробітництво України та Республіки Кіпр має ґрунтуватись на взаємній зацікавленості і вигоді та здійснюватися на паритетних началах з чітким дотриманням норм міжнародного права.

Література

1. Пономарьова І.С. Аналіз кіпрського питання в контексті реалізації загальноєвропейської безпеки / І.С. Пономарьова, К.Г. Мурза // Проблеми міжнародних відносин. Збірник наукових праць. – 2012. – Випуск 5. – С. 275 – 286.
2. Гуменюк Б.І. Українсько-кіпрські відносини: двадцять років динамічного розвитку / Б.І. Гуменюк // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2014. – Вип. 21(2). – С. 4-12.
3. Булатова О.В. Адаптація фінансової політики республіки Кіпр в умовах інтеграції до ЄС / О.В. Булатова, Я.А. Дубенюк // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип. 114(1). – С. 46-53.
4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами (ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua>
5. Україна та угода про асоціацію: моніторинг виконання за 2014. І півріччя 2016 року. – К.: Український центр європейської політики, 2016. – 55 с.
6. Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи : Міжнародний документ від 08 листопада 2012 року (редакція від 10 жовтня 2013 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/196_016
7. Gikas A. Hardouvelisa and Ioannis Gkionisb A Decade Long Economic Crisis: Cyprus versus Greece // Cyprus Economic Policy Review. – 2016. – Vol. 10. – No. 2. – P. 3-40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/Hardouvelis_Gkionis_3-40.pdf